

”BARRY” OCH HANS DRÖMMANDE FAR

En redogörelse för *Barack H Obamas* stökiga uppväxt, märkliga släktförhållanden, intellektuella handbagage och litterära talanger

av

Mats Parner

”För att ingen skulle tycka att jag sålde mig, valde jag mina umgängesvännar med största omsorg. De mer politiskt aktiva bland de svarta studenterna. Mexikanerna. De marxistiska lärarna och de strukturalistiska feministerna och punkperformance-poeterna. Vi rökte cigaretter och bar skinnjackor. Om kvällarna på studentrummen diskuterade vi neo-kolonialismen, Franz Fanon, eurocentrismen och patriarkatet.”

(B. Obama jr som 20-årig student i **Min far hade en dröm**)

☒☒☒ Med Hussein Onyango började allting. Bwana Hussein var en udda existens, något av en eremit och ganska svår att förstå sig på. Han log sällan, och yngre släktingar kallade honom ibland för ”Skräcken”, både på skämt och på allvar. Född i närheten av Kisumu i västra Kenya 1895 och tillhörig det smäckra *Ja’luo*-folket kom Onyango tidigt i beröring med kolonistörer från det brittiska imperiet. Den förtegne ynglingen lyckades anpassa sig till det sällskapet.

Periodvis arbetade han som kock åt de vita i Nairobi, och bland arbetsgivarna märktes högdjur som lord Delamere. Fostrad som muslim övergick Onyango till den kristna läran i vuxen ålder men ångrade sig tvärt och konverterade därför en andra gång – nu för gott. Med tiden blev han vida berest. Som ung jobbade Bwana Hussein i Tanganyika, och i andra världskriget kämpade han för engelsmännen i Burma, Ceylon, Arabvärlden och sporadiskt även i Europa.

Stadgade sig gjorde Onyango förhållandevis sent i livet. I gengäld skaffade han sig tre hustrur, av vilka den mest åtråvärda, ms Akumu, fångades in av den blivande makens anförvanter ute i bushen och släpades hem närmast som ett värdefullt jaktbyte. Nej, kvinnofrigörelsen hade inte nått särskilt långt i dåtidens Östafrika (och har det f ö inte i dag heller).

Som familjeförsörjare blev Hussein O respekterad i nästan alla läger. Han slog ned bopålar i Alego, brukade jorden på hävdvunnet sätt och såg både familjen och ägorna växa till i rasande fart. Njutningsmedel som alkohol och tobak var honom likgiltiga, och många kunde vittna om hans principfasthet. Andra menade att den gränsade till ren fanatism. Strängt taget var det bara maktspråk och råstyrka han fogade sig efter. De var i hans ögon alltings mått.

I sin krafts dagar framstod Onyango som den födde klanhövdingen och ledargestalten, erfaren, osårbar, myndig, hårdför och sträng men, oftast, rättvis. ”Elak”, menade hans veder-sakare. Det får anses ställt utom tvivel att han levde upp till epitetet ‘undantagsfigur’: en sann patriark och moralisk gigant. Till allt annat var han specialist på örtmediciner, men det vore fel att beskriva honom som undergörare eller shaman; det övernaturliga betraktade han med sund skepsis.

På ålderdomen blev denne profetens (inte alltför) ödmjuka tjänare nästan helt blind och tvangs använda käpp. Vid ärevördiga 84 somnade han in för gott och ligger sedan dess begravd under en minnessten i sin hemby intill äldste sonen.

Denne son fick leva i bara 46 år – en bilolycka ändade hans liv 1982 – och lystrade till samma namn som Förenta Staternas nuvarande president: 61-08-04 Barack Hussein Obama. Ja, gamle Hussein Onyango var presidentens farfar och Barack Obama sr hans – presidentens – köttslige fader och *pater familias*!

På s. 385-444 i det självbiografiska krönikeepoet **Min far hade en dröm** (Bonniers 2008) av Obama jr inhämtar man de nyssnämnda uppgifterna och väsentligt mer än så. Baracks lysande memoar gavs ut på andra sidan Atlanten redan 1995, skrevs alltså av en yngling på bara 32-33 och är indelad i tre lika tjocka avsnitt. Där redovisar den blivande statschefen i tur och ordning erfarenheterna från (i) sin uppväxt och sina skolår, (ii) sitt bas-, fält- och organisationsarbete i Chicagos slumdistrikt åren 1985-88 och (iii) sin första resa hem till Kenya och ”långa släkten” under senare delen av –88.

I epilogen avrundar han stilenligt genom att skildra sitt bröllop med advokatkollegan Michelle Robinson, i dag Staternas *first lady* i republikens *first family*. Ren och oförfalskad lycka påstår han sig ha erfarit under vigselakten...

”Barry” O hade givetvis inte minsta aning om att han skulle svära presidenteden i Washington den 20 januari anno 2009, när han kompilerade sin drömbok för halvannat årtionde sedan. Det är en av förklaringarna till dess fräschör, spänst och vitalitet. Nästan inget har tillrättalagts och utformats med tanke på en möjlig chefskarriär i politikens högre rymder. Vid bokens tillkomst saknade B Obama kännedom om andra plan än bas- och aktivistplanen: han delade ut flygblad och trätte på myndigheterna, snackade på torgen, justerade mötesprotokoll, käblade med sina underlydande och sökte mobilisera Chicagos svarta. Junior drog helt enkelt i merparten av alla de trådändar som behövde nystas upp.

Kort sagt uppträdde han långt mer hedervärt än de flesta andra under sina politiska lärlingsår.

☒☒☒ Barack Hussein Obama föddes i Honolulu. Hans afrikanske far var utbytesstudent vid *University of Hawaii* och modern, Ann Dunham, en blott 18-årig (geologi)studerande från den amerikanska Mellanvästern. De bägge gick skilda vägar redan efter några år. Fadern studerade vidare i Boston, medan Ann D gifte om sig med en indones och flyttade till Jakarta med sonen instuvad i den asiatiske resväskan. I fyra år vistades Barack på Java och lärde sig då, med Ann som enda förmedlare, att kvaliteter som ”ärlighet, rättvisa och självständigt tänkande” inte kan undvaras, förutsatt att man vill åstadkomma något av bestående värde under sin tid på klotet.

Det är inte uteslutet (men heller inte självklart) att 2009 års Obama ännu minns dessa lärospån från sina fyra Javaår.

Mor Ann dog i cancer hösten 1995. I sonens fadersbok liknas hon vid en soldat, den där tjänar ”The New Deal, Fredskåren och pamflettliberalismen” till det bittra slutet. ”Jag är klar över att hon var den tillgivnaste och mest generösa karaktär jag någonsin har känt och att allt det bästa i mig är hennes förtjänst. Hon reste för jämnan och arbetade i Asiens och Afrikas otillgängliga byar, där hon hjälpte kvinnor att köpa symaskiner eller mjölkkor eller att få en utbildning, som erbjöd dem självkänsla och ekonomisk trygghet. På fritiden skrev hon rapporter, läste romaner och drömde om att få barnbarn.”

Tids nog återvände Barack till Hawaii för att skolas in och fostras upp av morföräldrarna.

Ann D pendlade mellan sina bostäder i Indonesien och Amerika på hel- eller halvårsbasis med påföljd att unge ”Barry” fick tidiga erfarenheter av distansutbildning. Ändå – eller snarare just därför – blev hans tonår allt annat än problemfria. Han satte i sig alkohol, gräs och ”kola”, stal bilar, trakasserade lärare, deltog i suspekta gängaktiviteter o s v. Lyckligtvis kom han på andra och bättre tankar ganska omgående; någon egentlig frontfigur på de nyss-nämnda övningsfälten blev han aldrig.

I stället bosatte han sig i studiekammaren, tog en samhällsvetenskaplig examen vid *Columbia University* (New York), en juristdito vid *Harvard Law School*, f ö med honnörsbetyget *magna cum laude*, och blev sedan lärare. I tolv års tid, fram till 2004, undervisade Obama jr i statsrätt vid ett av de högre lärosätena i Chicago. Uppmärksamman inom Medievärlden blev han redan på tidigt 90-tal. Det ledde till ett bokkontrakt och i förlängningen till det märkliga och märkliga opus, **Dreams from My Father**, som alltså utgavs i USA långt före tusenårsskiftet.

Just själva fadersporträttet är det mest utmanande och genomlysta av drömverkets alla färgrika personteckningar. Ändå träffades Barack och Barack, junior och senior, vid endast ett (1) enda tillfälle efter den förres spädbarnstid – under en månad på Hawaii 1971. Då hade den blivande presidenten nyss kommit hem (alt. tillbaks) från Java, var inte äldre än tio och kunde bara med yttersta svårighet orientera sig i tillvaron. Det kom att präglade de bådas temporära återförening.

Obama den äldre, alltså fadern, måste i en rad avseenden ha varit en briljant existens för att nu uttrycka sig oförställt: modig, idérik, knipslug och handlingskraftig men samtidigt självsvåldig och begåvad med ett stort ego, troligen alltför stort. Hans diplomatiska sinnelag var obefintligt långt utöver det patologiskas gräns. Mig påminner denne Barack I om en ångvält, en bulldozer eller en tyngre artilleripjäs. Barn alstrade han med fyra eller möjligtvis fem kvinnor från skilda kontinenter med påföljd att jourhavande rektorn i Vita Huset kan tillgodoräkna sig inte mindre sju (hel)afrikanska halvsyskon ... vartill kommer ett javanesiskt på morssidan.

I synnerhet Auma och Abongo (tidigare kallad Roy), presidentens äldre syster respektive bror, har fått stort och välförtjänt utrymme i släktrönikan. Med dem väger författaren in ytterligare två sannskyldiga kraftpaket.

Återbördad till Kenya och den afrikanska fosterjorden gick Obama sr ett grymt öde tillmötes. I praktiken manövrerades han ut av gamle Johnstone *Kamau wa Ngenji*, det flammande spjutet, mera bekant som Jomo Kenyatta (1889-1978) och som den f d kolonins första premiärminister och första president med äretiteln *Mzee*. Jomo K tillhörde Kikuyustammen, medan Obama var Ja’luo-märkt; det förklarade allt. ”Rätta” stamtillhörigheten definierade hela skillnaden mellan himmel och helvete. Det såg jag själv otaliga exempel på under mina år i regionen (1975-76).

Fråntagen sitt lukrativa jobb, motarbetad av de styrande eliterna och berövad sitt pass vistades senior under en tid på den absoluta bottenplattan. Han började dricka, hängav sig åt livslögner och saknade medel också till det allra nödvändigaste – men lyckades ändå till sist resa sig. När punkt sattes för hans innehållsrika liv genom en våldsam frontkrock i Nairobi-anarkin gick det mesta åter hans väg med nya satser, nya vinster och nya hustrur inkl. ännu fler och nyare barn.

☒☒☒ I ”Min far hade en dröm” skildras en personlig *inre resa* och ingenting mindre än just en sådan resa – en ung mans sökande efter sina afrikanska fadersrötter och därmed också

efter ett meningsfullt syfte med sin tillvaro som färgad amerikan. Texten är uppfordrande. Det råder inte minsta tvivel om att den unge mannen står solidarisk med jordens fördömda och har breda kunskaper om Tredje världen. Hans engagemang för de nödställda och förfördelade i USA bär även det äkthetens prägel. Klarspråk förekommer titt som tätt. I Washington fortsatte "Reagan och hans kreatur med sina lömska anslag" heter det talande nog om en f d Vita Huskollega.

Pastor emeritus Jeremiah Wright, den tidigare huvudmannen i *Trinity United Church of Christ* (TUCC) i Chicago och Baracks andlige mentor, är en av bokens positiva hjältar: "Livet är inte tryggt för en svart man i det här landet, Barack. Har aldrig varit det. Kommer förmodligen inte att bli så heller."

I fjolårets valrörelse tvingades B Obama som bekant lämna TUCC och avsäga sig allt samröre med Wright p g a dennes (föregivet) kränkande och (förment) rasistiska uttalanden om de vita. Frågan är hur detta skall tolkas. Det avgörande spørsmålet är annars, av lätt insedda skäl, vilka likheterna är mellan 1995 års Barack och 2009 års Obama. Är författaren och presidenten i allt väsentligt en och densamme, så finns det goda skäl "att våga hoppas". Händelseutvecklingen i Västasien och fr a i Afghanistan är emellertid djupt oroande och inger starka farhågor.

Thomas Engström måste självfallet lovordas. Det är han som översatt drömboken med varsam hand, stor inlevelse och många klargörande noter.

"Om alla ingår i din familj, så är det i själva verket ingen som gör det!" säger faster Zeituni till en 27-årig "Barry" vid dennes första vistelse i Kenya.

"Din far må ha begripit åtskilligt. Men just detta tror jag att han aldrig förstod."

Mats Parner